

LATVIJAS RADIOFONA
PAMATLICĒJAM

Lattelekom

JĀNIM
LINTERAM – 120

0302030560

2002-4
150

6(092)

LATVIJAS RADIOFONA PAMATLICĒJS
JĀNIS LINTERS

 Lattelekom

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

0302030560

*Priekš manis lielākais
brīnums dabā ir cilvēks;
radio ir tikai viens no viņa
darbiem.*

J. Linters

JĀNIS LINTERS

(1879. 5.XI – 1963. 7. IV)

Jāni Linteru pamatoti sauc par Latvijas radio tēvu, par radiofonijas pamatlicēju. Viņa interešu loks bija ļoti plašs – radiotehnika, fizika, matemātika, valodniecība, astronomija, vēsture un filozofija. Viņš brīvi sarunājās piecās valodās – latviešu, krievu, angļu, vācu un franču, samērā labi pārzināja ķīniešu rakstību un saprata zviedru valodu. No trijiem Baltijas inženieriem, kuri 1908. gadā beidza Pēterburgas Elektrotehnisko institūtu (P. Etruks – strādāja Igaunijā, K. Gaigals – Lietuvā), vislielākos panākumus guva Jānis Linters. Šodien var droši apgalvot, – ja nebūtu bijis J. Lintera, mums nebūtu Valsts elektrotehniskās fabrikas (VEF) ar tās sasniegumiem radiatorūpniecībā pasaules mērogā, nebūtu tāda telefonizācijas limeņa, kas apsteidza pat Franciju.

Linteru ģimenes ciltsraksti ir apzināti līdz pat 1620. gadam. Linteru ģimene dzīvojuši Trikātas Lipšu muižā. Tēvs Jānis dzimis 1843. gadā, mācījies Trikātas draudzes skolā. Lai izvairītos no karaklausības (toreiz cara armijā vajadzēja dienēt 25 gadus), kļuva par apkārt staigājošu skolotāju. 1865. gadā sāka patstāvīgi strādāt par skolotāju. Pēc 6 gadiem par 5 400 sudraba rubļiem nopirka Liepas (Liepasmuižas) pagastā "Muldu" mājas. 1873. gadā apprecējās ar pusbāreņi Annu Runci. Viņu ģimenē dzimuši četri dēli.

Dāvis Aleksandrs dzimis 1874. gadā, miris 1960. gadā. Apglabāts Valmieras pilsētas kapos. Nodarbojies ar lopkopību, audzējis šķirnes lopus. Daudz darījis Latvijas brūno govju šķirnes izveidošanā. Izstādēs saņēmis daudzus diplomus. Tie glabājas Cēsu novadpētniecības muzejā.

Kārlis Eduards dzimis 1875. gadā. Mācīts agronoms. Strādājis par muižas pārvaldnieku Trikātas Lipšu muižā, tad Krievijā. Sākoties pirmajam pasaules karam, aizbraucis uz Vāciju. It kā ir bijis kādas ķīmijas rūpnīcas direktors, bet vairāk par viņu nekas nav zināms.

Jāņa un Annas Linteru dēli (no kreisās): Jānis, Dāvis Aleksandrs un Kārlis Eduards (19. g.s. nogales fotogrāfija).

Jānis (lai atšķirtu no tēva, ģimenē saukts par mazo Jāni) dzimis 1879. gadā, miris – 1963. gadā.

Pēteris Nikolajs dzimis 1883. gadā, miris 1885. gadā. Apglabāts Valmieras pilsētas kapos.

Jāņa vecāki miruši: tēvs – 1932. gadā, māte – 1927. gadā.

Mazais Jānis bērnībā uzvedies gluži citādāk nekā viņa brāji vai kaimiņu zēni. Vienmēr nēsājis līdzī grāmatas, lai, rodoties brīvam brīdim, varētu tās palasīt. Īpaši viņu interesējusi vēsture. Esot izlasījis visas vēstures grāmatas, ko atradis tēva bibliotēkā.

No 1886. gada mācījies Cēsu un Tērbatas reālskolā un iestājies Pēterburgas Elektrotehniskajā institūtā, kur studējis ļoti sekmīgi. Eksāmenus bieži kārtojis bez iepriekšējas sagatavošanās. Eksāmenu fizikā nolīcis pie pazīstamā profesora A. Popova. Vasaras brīvlaikos strādājis Aizbaikāla (1903.) un Baltijas (1904.) dzelzceļa telegrāfa dienestā, atpūties ārzemēs (1906., 1907.). Uzņemts studentu korporācijā "Petropolitāna". Kādu laiku bijis korporācijas sekretārs. 1908. gada 19. maijā saņēmis 1. pakāpes inženiera elektriķa diplomu un tā paša gada 1. jūlijā sācis strādāt Pēterburgas Gal-

venajā pasta un telegrāfa pārvaldē (GPTP) par nodaļas vadītāja palīgu. Iestājies Pēterburgas telegrāfa–telefona tehniskajā biedrībā. Lasījis referātus. To zinātniskais līmenis mūsu laikos izsauc izbrīnu. Vienu no šiem referātiem, kas publicēts Telegrāfa žurnālā, varētu uzskatīt pat par zinātnisko darbu doktora grāda piešķiršanai.

Pēc sava rakstura J. Linters bija neiecietīgs pret priekšniecību, tāpēc 1909. gadā, kad radās tāda nepieciešamība, viņu komandēja uz Kamčatku, lai noteiktu radiostacijas vietas radiotelegrāfa līnijai Petropavlovska – Nikolajevska pie Amūras. Pēc uzdevuma sekmīgas veikšanas J. Linters lūdz GPTP komandēt viņu uz ārzemēm, lai tur iepazītos ar radiosakaru organizāciju un nopirktu nepieciešamo aparātūru. Komandējuma laikā (1909.11.IX.–3.XII) J.Linters apmeklēja Japānu, Kanādu, ASV, Angliju un Vāciju. Komandējuma rezultāti uzrakstīti atskaitē. Decembra mēnesī J. Linteram tika uzdots noteikt radiotelegrāfa centrāļu vietas Rīgā, Liepājā un Roņu salā. Rīgas birža šo raidstaciju izbūvei bija piešķirusi 30 000 rubļu. Tiesa, radiostaciju būvdarbi aizkavējās līdz 1912. gadam. Pirmā tika uzbūvēta Kundziņsalas raidstacija. Sākoties pirmajam pasaules karam, minētās raidstacijas tika uzspīdzinātas.

1910. gadā J. Linters devās otrreiz uz Kamčatku. Šoreiz elektromehāniķa amatā, lai vadītu Petropavlovskas radiostacijas būvdarbus. Tika montēta firmas *Telefunken* ražotā iekārta. 1. maijā J. Linteru nozīmēja par Petropavlovskas radiotelegrāfa centrāles priekšnieku.

Raidstacijas oficiālā atklāšana notika 10. novembrī. Pirmo reizi pasaulē bija izveidota 1 200 km gara radiotelegrāfa līnija un savienota ar vadu sakaru līnijām. Priekšnieka amatā J. Linters strādāja līdz 1916. ga-

Jānis Linters (vidū) Kamčatkā, būvējot Petropavlovskas radiotelegrāfa raidstaciju (1910.).

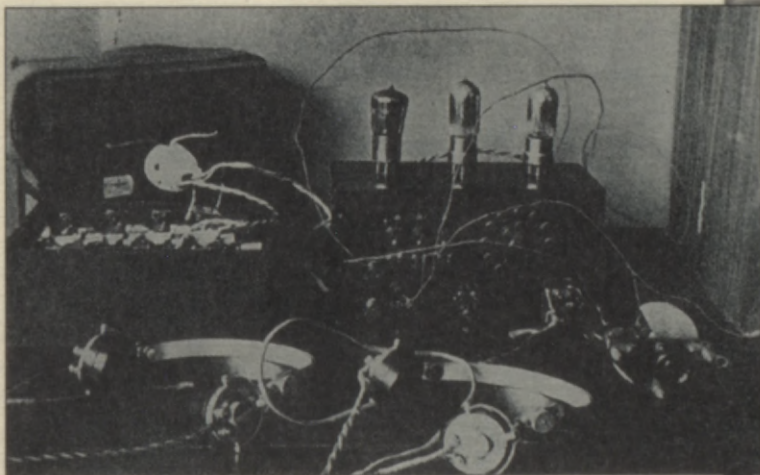

da 15. oktobrim, tad atkal darbs Pēterburgā. Kā redzams no vēlākām publikācijām, darbs minētajās raidstacijās bijis ārkārtīgi grūts. Nešanasami bijuši gan klimatiskie apstākļi, gan vientulība. Bija arī morālie pārdzīvojumi, jo raidstacijā izcēlās ugunsgrēks.

1918. gada 31. martā Pēterburgā pulcējās 34 Krievijas ievērojamākie radionozares speciālisti, lai dibinātu Krievijas radioinženieru biedrību. Tika izveidota biedrības padome 8 cilvēku sastāvā, to skaitā arī inženieris J. Linters. Toreiz viņš strādāja par laborantu Tveras (vēlāk arī Nižņijnovgorodas) Pasta un telegrāfa tautas komisariāta laboratorijā. 28. septembrī tika ievēlēts par Krievijas Radiopadomes locekli. Grūtie dzīves apstākļi un bargais klimats Kamčatkā bija nopietni sabojājuši J. Lintera veselību, 10. novembrī viņš atbrauca uz vecāku mājām.

Kopš 1919. gada 1. augusta J. Lintera darbs ir saistīts ar Latvijas pasta un telegrāfa departamentu. Darbu viņš sāka inženiera amatā. 1. novembrī pārņēma valsts rīcībā no privātās Rīgas telefona sabiedrības telefona tīklu un strādāja par tīkla priekšnieku. No 1921. gada 15. septembra līdz 1940. gada 9. septembrim strādāja par Pasta un telegrāfa departamenta radiodaļas priekšnieku. Vislielākos panākumus savā mūžā viņš guvis tieši šajā amatā.

1922. gadā J. Lintera vadībā Rīgā, Kuģu ielā, Langes kuģu būvētavā (pēckara gados Kuģu remonta rūpnīca) tika iekārtota radiotelegrāfa centrāle. Par antenas mastu izmantoja rūpnīcas dūmeni. Raidstacija uzturēja sakarus ar daudzām ārvalstīm (PSRS, Franciju, Lielbritāniju, Dāniju, Čehoslovākiju, Norvēģiju, Somiju, Zviedriju, Ungāriju, Vāciju, Poliju un Igauniju) un ar kuģiem jūrā. 1923. gadā tika uzbūvēti radiotelegrāfa raidītāji Liepājā un Rīgā, Kuzņecova ielā 17 (pēc to laiku Rīgas kartēm šo rajonu sauca par Dreiliņiem). Pirmie radiofoniskie raidījumi notika 1923. gadā no Kuģu ielas raidstacijas, kad telegrāfisti brīvajā laikā eksperimenta veidā lasīja laika ziņas un no avīzēm dažādus sadzīves notikumus. Radiouztvērēju Latvijā bija ļoti maz. Eksperimentus turpināja arī 1924. gadā.

J. Lintera konstruētais radiouztvērējs, ar kuru 1924. gadā Saeimas budžeta komisijas locekļi klausījās speciāli organizētu radio-pārraidī.

Radorūpniecības pamati tika likti, 1919. gadā izveidojot Pasta un telegrāfa valdes darbnīcas (vēlāk Pasta un telegrāfa departamenta galvenās darbnīcas – PTDGD). No 1920. gada par konsultantu darbnīcās strādāja arī J.Linters, kurš pastāvēja uz to, ka Latvijai jābūt savai radorūpniecībai. Gadu gaitā izveidojās trīs domubiedru savienība – darbnīcu vadītājs Aleksandrs Tipainis, darbnīcu radionodaļas vadītājs Alberts Madisons un konsultants Jānis Linters. Jebkuru ieceri par radioaparāta shematisko un konstruktīvo risinājumu apsprieda trijotne, pēc tam iecere tika realizēta. Pirmo radiouztvērēju PTDGD izgatavoja 1924. gada beigās. Tas bija divlampiņu uztvērējs ar atsevišķām kvēles un anoda baterijām. Klausīties vajadzēja ar tā saucamām galvas austiņām (telefoniem). Radiouztvērējs, noskaņojot uz raidstacijas vilni, izdeva īpatnēju rukoņu, tāpēc to nosauca par “Lācīti”. 1925. gada beigās sāka ražot vienkāršas konstrukcijas (bezlampu) tā sauktos kristāldetektora uztvērējus, ar kuriem varēja uztvert pat Londonas raidītāju.

J. Linters 1924. gadā ierosināja izbūvēt Rīgas radiofona raidītāju. Tika pieprasīta nepieciešamā naudas summa, kuru Saeimas budžeta komisija pirmā lasījumā noraidīja. Izstāstīt un aprakstīt jaunu un svešu lietu, kas bija pazīstama tikai

nelielai tehniķu saimei, bez demonstrējumiem bija grūti. Tika nolemts izgatavot speciālu radiouztvērēju Saeimas deputātiem, kuri budžeta otrā lasījuma laikā (1924. gada 28. martā) viens pēc otra tvēra galvas telefonu un ļoti cītīgi klausījās "programmu". Tajā bija viens vienīgs priekšnesums – paveca "Valdības Vēstneša" numura lasīšana. Interese no deputātu puses bija liela. Tika uzdots daudz jautājumu, tajā skaitā pat tādi: "vai varēs radio programmu uztvert tad, ja telpai būs aizvērti logi", "vai Latvijā ir atbilstoši speciālisti" utt. Deputātu pārliecināšanai J. Linters bija sastādījis kalkulāciju, kas apstiprināja raidītāja atmaksāšanos 10–15 gadu laikā, liekot sevišķu uzsvāru uz komerciālo telegrammu pārraidi. Šeit jāpiebilst, ka Rīgas raidītājs nevienu komerciālo telegrammu nepārraidīja, un tas nebija vajadzīgs. Radioabonentu pieaugums bija tik liels un straujš, ka raidītāja būvdarbi atmaksājās 4 gados. Ja J. Linters būtu nosaucis tik mazu gadu skaitu, Saeimas budžeta komisijas locekļi viņam nenoticētu un naudas līdzekļus nepiešķirtu. Komisijas locekļu balsošanas rezultāti bija labvēlīgi: par 140 000 latu piešķiršanu balsoja 20, pret – 2 deputāti.

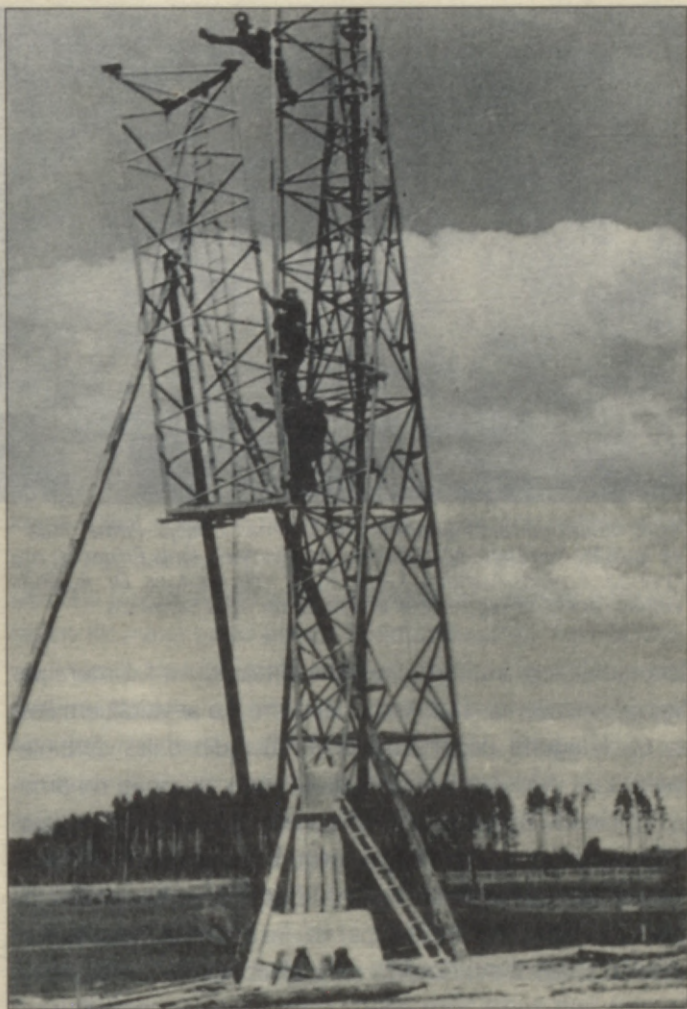
Raidstacijas būvdarbus uzņēmās franču firma *Societe Francaise Radioelektrique*, un 1925. gada 1. novembrī toreizējais Satiksmes ministrs Jānis Pavļuks atklāja raidstaciju. Tā savu darbu sāka ar operas *Madame Butterfly* translāciju. Pēc 10 gadiem J. Linters atzinās, ka operas translācijai tika izdoti 500 latu – "mēs palikām pliki kā baznīcas žurkas!" Radiofons attīstījās necerēti strauji. 1926. gadā bija 5 460 abonentu, 1930. gadā – 33 145, 1937. gadā – vairāk nekā 100 000. Tātad ar katru gadu pieauga pieprasījums pēc radioaparātiem. Lai varētu konkurēt ar ārzemju firmām, pēc augstākminētās trijotnes ierosmes valdība ārzemju aparātiem uzlika muitas nodokli (10 latu par katru radiolampas vietu). Bez PTDGD radiouztvērējus sāka ražot Ābrama Leibovica un Aleksandra Apsīša privātfirmas.

Līdztekus ar radiofona izbūvi bija jārisina arī speciālistu sagatavošanas problēmas. Pēc J. Lintera ierosmes Latvijas Universitātes Mehānikas fakultātē 1925. gadā izveidoja te-

Rīgas radiofona raidītāja pirmās gadadienas jubileja. Pirmā rindā no kreisās: Remberts Martinsons, Jānis Linters, Jānis Brūmelis; otrā rindā: Arnolds Austrīņš, Karlis Ozols, Vilis Karitons, Dr. Rolands Valters (priekšnieks), Alfrēds Bramanis un Jūlijs Skroderis.

lekomunikāciju katedru. Par tās vadītāju kļuva J. Lintera palīgs privātdocents Jānis Asars. Jāatzīmē, ka ar vairākiem Pasa un telegrāfa departamenta (PTD) radio daļas darbiniekiem, kuri divdesmito gadu sākumā bija atvaļināti no armijas, J. Lintera attiecības bija saspīlētas. J. Linters mīlēja pajokoties ("izžēt"). Reizēm pat grūti bija saprast, kad notiek jokošanās, kad nopietna saruna. Domājams, ka savulaik izjokots kolēģis "parūpējās" par to, lai J. Linters nelasītu lekcijas LU studentiem. Saviem tuviniekiem gan J. Linters teica, ka viņš savā mūžā esot daudz āzējis savus pasniedzējus un tāpēc negribētu, lai tagad studenti āzētu viņu. Nav zināms, kādu apstākļu dēļ J. Linters neiesaistījās atjaunotās korporācijas "Metropolitāna" darbā. Varētu domāt, ka viņš kā "brīvdomātājs" necieta reglamentētas attiecības, kādas noteica korporācijas likumi. Bet, kā atzīmēja J. Lintera darba kolēģi, "dzīves sīkumi" viņu neuztrauca – viņš bija ideju "ģenerators". Sākot ar 1927. gadu, J. Linters vadīja radiopusstundas, ar kurām kļuva populārs kā atjautīgs un asprātīgs lektors, kam plašas zināšanas ne tikai radiotehnikā vien. Pēc J. Lintera ierosmes 1928. gadā tika izveidota PTD labo-

Madonas raidstacijas antenas masta būvdarbi (1931.).

ratorija, kura laika gaitā kļuva zināmā mērā par zinātniski pētniecisku iestādi vājstrāvas nozarē. Šajā laboratorijā strādāja daudzi LU studenti. Laboratorija kļuva par augstas kvalifikācijas inženieru kalvi. Vairāki no tiem pēckara gados bija LVU un RPI docētāji.

1932. gadā PTGDG pārveidoja par Valsts elektrotehnisko fabriku (VEF). Šajā gadā sāka darboties Liepājas un Madonas radoraidītāji, 1934. gadā – Kuldīgas radoraidītājs. Radio-

abonentu skaits strauji pieauga. Radās nepieciešamība konstruēt konkurētspējīgus aparātus. VEF tika konstruēta virkne jaunu radiouztvērēju VEF ON, VEF AR, VEF SUPER u.c. Vienā gadā VEF ražoja līdz 3 000 aparātiem, kurus pārdeva ne tikai Latvijā, bet arī kaimiņvalstīs (Lietuvā, Igaunijā, Norvēģijā, Zviedrijā, Šveicē). Vairākās pasaules mēroga izstādēs VEF radiouztvērēji saņēma godalgas.

1935. gada pavasarī Lietuva izsludināja konkursu par otra radiofona raidītāja izgatavošanu un uzstādīšanu Klaipeņā. Konkurences cīņa bija sīva, tajā piedalījās 11 dažādu valstu firmas. Konkursā uzvarēja VEF piedāvājums.

1936. gadā VEF ar Rīgas radiofona inženieru līdzdalību izgatavoja radiatoraidītāju Klaipeņai. Lai pārbaudītu tā darbību, raidītāju montēja un uzstādīja vienā no fabrikas ēkām. J. Linters ierosināja izveidot stereofoniskus raidījumus – uzstādīt studijā divus mikrofonus (vienu Rīgas, otru – Klaipeņas raidītājam). Ja abonentam bija divi uztvērēji, vie-

Kuldīgas raidītāja antenas masts – latviešu inženieru projektēts, Liepājas drāžu fabrikā būvēts un Latvijas radiofona speciālistu samontēts (1934.).

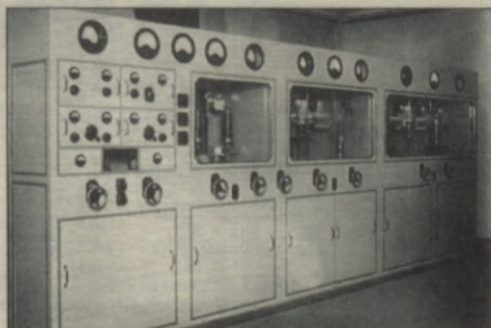

Kuldīgas raidstacijas vietas noteikšana. Vidū, pie mēraparāta, Jānis Linters (1933.).

Latvijas radiofona desmit gadu jubilejas dienā. Pirmā rindā: J. Brūmelis, A. Bramanis, prof. J. Asars, J. Linters, R. Valters, K. Ozols, Ošis (Liepājas raidstacijas priekšnieks) un N. Janners. Otrā rindā: E. Bērziņš, G. Blūms, Bergmanis, H. Paegle, V. Karitons, A. Šulcs, A. Karitons, R. Martinsons, K. Veigners, V. Gederts un J. Laurins. Trešā rindā otrs no kreisās: J. Innus, A. Brūveris, K. Lielbriedis, A. Zvaigzne, L. Ozoliņš, H. Bauers, H. Švinskis, P. Briedis, A. Liepiņš un J. Anzons.

Rīgas radiofona raidītāja bloki 1936. gadā.

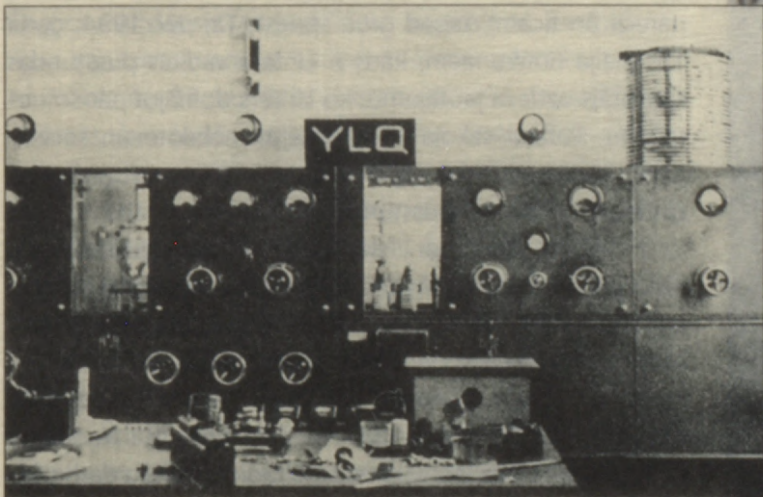

1936. gadā montētā Rīgas 15 kW raidītāja galvenie darba izpildītāji (no kreisās): H. Bauers, R. Kipēns, R. Martinsons, L. Ozoliņš un V. Karitons.

Rīgas radioraidītāja
inženieris V. Karitons
ar radiolampu cilvēka
augumā.

Viens no labākajiem 30. gados
VEF izgatavotais radiouztvērējs
VEF SUPER M 507, kura kon-
strukciju apsprieduši A. Madi-
sons, A. Tīpains un J. Linters.

Šampētera radiotelegrāfa raidītājs (1938.).

nu varēja noskaņot uz Rīgas vilni, otru uz Klaipēdas. Ridzniekiem šādi raidījumi ļoti iepatikās, un, beidzoties Klaipēdas raidītāja pārbaudei, pieprasīja stereofoniskus raidījumus turpināt. Pēc J. Lintera ierosmes VEF veica lielu skaitu pētījumu ultraviļņu izplatīšanas jomā, to pielietošanā radiosakaros, kā arī cīņai ar graudu kaitēkļiem un kartupeļu slimību vīrusiem.

Biogrāfiskais apskats par J. Linteru nebūtu pilnīgs, ja neatzīmētu viņa drosmi pajokot ar priekšniecību. 1927. gada 17. augustā Rīgas radiofons pārraidīja R. Blaumaņa satīrisko viencēlienu "Pēc pirmā mītiņa". Nākošajā dienā J. Linters ieradās pie PTD saimniecības daļas direktora J. Magones ar it kā R. Blaumaņa rakstītu sūdzību – "kā bez manas piekrišanas uzdriksējāties raidīt manis sarakstīto lugu, lūdzu nekavējoties man samaksāt par to!" Direktors uzlika rezolūciju "Izmaksāt autoram R. Blaumanim honorāru". J. Linters šo iesniegumu nodeva kādai populāra Rīgas laikraksta redakcijai, un tā radās satīrisks raksts par direktoru, kurš nezina, ka rakstnieks R. Blaumanis jau vairāk nekā 20 gadus ir miris. Ir ļoti daudz nostāstu par J. Lintera jokiem populārajās radiopusstundās. Uz jautājumu, kā uzvilkt augstā kokā radio antenu, sekoja atbilde, ka vads jāpiesien kaķim pie astes un kaķis jāuzdzen kokā. Vai visi nostāsti ir pareizi un ticami, tagad grūti spriest. Tā, pēc 1934. gada 15. maija notikumiem, kāds J. Lintera vadītās pusstundas klausītājs uzdeva jautājumu, ko Linters domājot par šo notikumu. Parasti sekoja kāda ebreju anekdote un secinājums, ka lieta ir "šmucīga". Administrācija esot aizliegusi Linteram vadīt radiopusstundas.

J. Linteru sauca par "staigājošu" enciklopēdiju. Nebija tādu jautājumu, kurus viņš nepārzinātu. Ierodoties kādam ārvalstu viesim, Ārlietu ministrija ļoti bieži aicināja Linteru uzlūgtajiem ārvalstu ciemiņiem par pavadoni.

Pateicoties J. Lintera ierosmei, tika izdoti žurnāli "Radio", "Radio Abonents" un "PTD Vēstneša Neoficiālā daļa", kuriem bija ļoti liela nozīme radioamatieru darba uzplaukumā Latvijā un radiotehnikas propagandā. Daudzi

pēckara gadu speciālisti savus pirmos soļus publikāciju jomā sāka "PTD Vēstneša Neoficiālajā daļā". Arī J. Linters minētajos žurnālos publicējis vairāk nekā 50 darbus. "Radio Abo-
nenta" žurnālos visas publikācijas ir bez autora uzvārda. Uz-
manību saista rakstu sērija "Nu es visu saprotu!", kurā po-
pulārā veidā (sarunā starp Pērkoņtēvu un Gunti) izskaidroti
gan radio, gan televīzijas darbības principi. Ir pamats domāt,
ka tie ir J. Lintera rakstīti, jo atbilst viņa stilam un viņa zinā-
šanām.

J. Linteram izdevās Rīgas radiofonā izveidot saliedētu
tehniķu un inženieru kolektīvu. Te būtu jānosauc Rolands
Valters, Remberts Martinsons, Valdis Ziemelis, Harijs Bauers,
Laimonis Ozoliņš, Kārlis Lielbriedis, Vilis Karitons u.c. Pirmo
Rīgas raidītāju izgatavoja un montēja franču firma, visas pār-
rējās – Rīgas radiofona un VEF speciālisti. 1940. gada 17. jū-
nijā, kad Padomju savienības speciālā vienība ieņēma Latvi-
jas radiofonu, darbinieki, baidīdamies, ka radiofona iekārta
var tikt demontēta, naktī nofotografēja galvenos raidītāja
mezglus. Šis, kā arī Radiofona 10 gadu jubilejas fotogrāfijas,
ir saglabājušās un dod iespēju spriest par tā laika tehnikas li-
meni.

J. Linters apprecēja Rīgas pazīstamā rūpnieka Dombrov-
ska meitu Katrīnu (sauktu par Kēti). Ketijas pirmais vīrs bija
Štiglica mākslas skolas priekšnieks Jaunkalniņš, kurš pēc nei-
līgas koptdzīves nomira. Linters ar Ketiju pārcēlās uz dzīvi
Meža ielā 4 – 17, kur irēja trīsistabu dzīvokli. Divas bija dzī-
vojamās, bet trešā bija Lintera darba istaba. Tajā atradās
rakstāmgalds un etažere ar vairākiem plauktiņiem. Vienā no
tiem atradās Lintera samontētais radiouztvērējs, apakšējā
plauktiņā – vairāki slapjie elementi (Leklanšē trauks). Aug-
stāk pa plauktiņiem bija brīvi izvietotas spoles, kondensato-
ri, lampiņas. Visas detaļas bija savienotas ar vadiņiem, kuri
radija zirnekļa tīkla iespaidu. Kēte bieži bārās, ka nevarot
noslaucīt putekļus.

Dzīvokli pie sienām bija daudz gleznu: Jaņa Rozentāla
"No baznīcas" (J. Rozentāls Linteru ģimenei tika dāvājis vai-
rākas gleznas), Augusta Dombrovskā portrets, Jūlija Jaun-

Jānis Linters un Kēte (pirmā rindā no labās otrais un trešā) Berķenes skolas absolventu izlaidumā.

kalniņa, Gustava Šķiltera veidojumi u.c. Vienā no istabām atradās liels koncertflīģelis. Kēte bija beigusi Pēterburgas konservatorijas klavieru klasi. Pie Linteriem bieži viesojās daudz mākslinieku. Tika muzicēts.

Linters par mūziku sevišķu interesi neizrādīja, bet ļoti labi zināja katra komponista biogrāfiju, leģendas par operu libretiem. Dzīvodams Berķenē, Linters bieži muzicēja uz skolas ērģelēm (harmonija).

Linteram un Kētei bērnu nebija. Linteru ģimene no pirmā Pasaules kara gadiem bija pazistama ar advokātu Iljinu (Kētes krustmeitas pirmais vīrs), kurš nomira no tuberkulozes Tērvetes sanatorijā. Viņa dēlu Kirilu adoptēja Linteru ģimene. Kirils bieži viesojās Berķenē pie Emmas Špilleres, kur iepazinās ar meiteni Vilmu un apprecējās.

1940. gadā, pēc padomju varas pārstāvju ierosinājuma, notika PTD reorganizācija. Izveidoja sakaru pārvaldi. J. Linters tika pazemināts amatā – nozīmēts par radiodaļas priekšnieka vietnieku. Viņa galvenais darba lauks bija īsviļņu raidītāji un uztvērēji. Notika Šampētera un Dreiliņu raidstaciju rekonstrukcija. Kā atceras darba kolēģi, J. Linters tajā laikā ļoti daudz runāja par sudrabmākoņiem, par īsviļņu iz-

platišanas problēmām. Viņa darba funkcijas bija nenoteiktas. J. Linteru cienīja kā labu speciālistu.

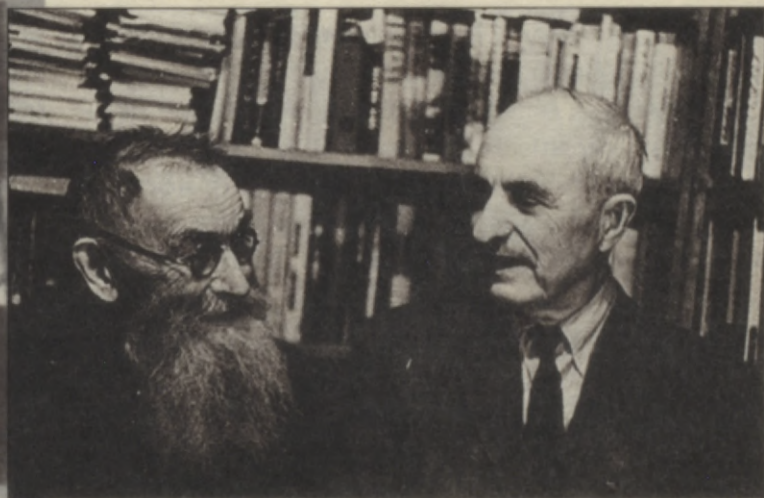
1941. gads J. Lintera dzīvē bija traģisks. 1940. – 1941. gadā viņam nepārtraukti sekoja NKVD virsnieks L. Tiščanskis. Kādā sarunā J. Linters atklāti Tiščanskim pateica, ka marksisma–ļeņinisma teorija esot viens, bet dzīve pavisam kas cits. Nievājoši izteicās arī par Staļinu. Linteram draudēja apcietināšana. No tās viņu izglāba Radiokomitejas priekšsēdētājs Indriķis Lēmanis. Linteru pazemināja tehniķa amatā.

Par darbību slepenā organizācijā “Kaujas organizācija Latvijas atbrīvošanai” (KOLA) 1941. gada 17. martā arestēja Lintera audzudēlu Kirilu. Organizācijai bija savas grupas Jelgavā, Daugavpilī, Liepājā, Dobelē, Tukumā un Saldū. Tajā iesaistījās jaunieši no Latvijas Universitātes un Sarkanā Krusta māsu skolas. Aresta laikā čeka pie organizācijas dalībniekiem atrada 15 tūkstošus kaujas patronu, 21 granātu un šauteni. 1941. gada novembrī un decembrī viņus notiesāja “troika” un 11 cilvēkiem, tajā skaitā Iljinam, 1942. gada 28. aprīlī Pievolgas ciemā Soļ–Iļeckā izpildīja nāves sodu.

Kirila sieva Vilma ar savu māsu emigrēja uz Austrāliju. Kirila un Vilmas meita Kira dzīvo Teksasā (1990. gadā strādāja divās slimnīcās par direktori). Kira ir precējusies, viņas vīrs ir matemātikas un fizikas profesors Greiems. Ģimenē ir izauguši divi bērni – Varis un Tija, abi ir ieguvuši labu izglītību. Pēc 1996. gada ziņām, Tijai ir bijusi iespēja papildināt zināšanas Heidelbergas universitātē, Varis ir ieguvis maģistra grādu.

J. Lintera dzīvē traģiskas bija arī vācu okupācijas pirmās dienas. Morāls pazemojums bija okupācijas varas pārstāvju paziņojums, ka Rīgas radiofons tiek novērtēts vienas reihsmarkas vērtībā un nodots vācu firmai *Reichsrundfunk*. “Tas bija vairāk nekā spļaviens sejā,” – atceras to dienu aculiecinieki. “Mēs nedomājām par to, ka mums nebūs pārtikas kartītes, bet novērtēt mūsu 15 gadus ieguldīto darbu vienas markas vērtībā bija vairāk nekā pazemojoši!” Nebija vēl Rīgas radiofona tehniskie darbinieki attapušies no šoka, kad

Jāņa Lintera cīņu biedri vecumdienās – VEF dibinātājs Aleksandrs Tipainis un radiokonstruktors Alberts Madisons.

pienāca ziņa: okupantu karavīri izlaupa radiofona nolikta-
vu – pievāc modernos radiouztvērējus. J. Linters steidzās aiz-
stāvēt valsts īpašumu un tika arestēts. Pēc dažiem nostās-
tiem gestapo pagalmā viņa acu priekšā nošāva Rīgas telefo-
na tīkla "Darba jaunatnes" sekretāru Gāberu. J. Linteru ges-
tapovieši nostādīja pie sienas, deva pavēli pacelt šautenes,
bet tad sekoja pavēle – atlikt. J. Linteru atbrīvoja. Par šo no-
tikumu ģimenes locekļiem Linters nav neko stāstījis, bet no
Rīgas viņš aizbrauca un lielāko tiesu dzīvoja Jelgavas apriņ-
ķa Berķenes skolā. Ar radiofonu saikne pārtrūka uz visiem
laikiem.

1944. gada oktobrī, Padomju armijai ieņemot Rīgu, ēkā
Meža ielā 4 ierīkoja karavīru slimnīcu. Linteram pazīstami
cilvēki atceras, kā tika izlaupīts Linteru dzīvoklis. Daļu man-
tu izdevās izglābt un pārvest uz dzīvokli Slokas ielā.

Pēc otrreizējās krievu okupācijas vācu sapieru iznīcinātā
Rīgas radiofona atjaunošanas darbos J. Linteru nepieņēma.
Minētais L. Tiščanskis atcerējās kādreiz Lintera izteikto kriti-
ku. Pēckara gados Berķenes skolā J. Linters strādāja par
darbvedi, reizēm aizvietoja matemātikas skolotāju. Pensiju
J. Linteram nemaksāja, jo Neatkarīgās Latvijas darba stāžu

padomju vara neatzina. J. Linters dzīvoja trūkumā. Lai gūtu iztikai līdzekļus, Linteru ģimene pārdeva klavieres un gleznas. Pēc 1956. gada, kad no izsūtījuma "Muldu" mājās atgriezās Lintera brāļa Dāvja dēls Edgars ar ģimeni, palīdzība nāca no dzimtajām mājām. Edgara sieva Austrā atceras, ka ikreiz, apciemojot Rīgā Linteru ģimeni, dzīvoklī bijis par vienu gleznu mazāk.

J. Linters ļoti pārdzīvoja, ka viņam neļāva strādāt radiofonā. Kad sākās eksperimentālās televīzijas pārraides, Linters ļoti bieži nāca vērot tehnisko aprīkojumu. Trīsdesmitajos gados viņš tik daudz bija rakstījis par televīzijas tehniku.

Pēc vairākkārtējas pierunāšanas 1954. gadā J. Linters iesniedza PSRS Augstākajai Padomei lūgumu piešķirt personālo pensiju, jo viņa nopelni radiotelegrāfa un radiofona atbilstībā bija lieli. Pensiju piešķīra tikai pēc 8 gadiem. Kā atceras viņa radnieki, piešķirto pensiju J. Linters nesaņēma, jo drīz vien nomira.

Strādādams Berķenes skolā, J. Linters centās skolniekiem ieaudzināt mīlestību uz dabu, matemātiku un astronomiju. Linters centās skolas bērniem iemācīt prasmi diskutēt, rosināja domāt, pareizi spriest par dzīves jēgu. Mācīja saprast, ka Zemes notikumi ir saistīti ar kosmosā notiekošajiem procesiem. Rekomendēja jaunu matemātikas mācīšanas metodi, rakstīja daudziem skolotājiem un iestādēm, bet atdūrās pret iesikstējušo birokrātiju. Palika nesaprasts. Viņš izveidoja skolā astronomijas pulciņu. Novēroja saules un mēness aptumsumus. It sevišķi veiksmīgi bija viņa novērojumi 1954. gada 30. jūlijā. J. Linters izstrādāja oriģinālu metodi, kā noteikt pusdienas līniju un azimutu. Linters izrēķināja un kopīgi ar skolēniem uzbūvēja ierīci saules siltuma mērīšanai. Ilgus gadus dzīvojot Berķenē, Linters pierada pie zvaigžņotajām naktīm, pasakainā klusuma. Savu dzimto sētu beidzamo reizi viņš apmeklēja 1962. gada vasarā. Staigāt bija grūti, vajadzēja lietot divas kūjas. Austrā Lintere viņu atceras kā ļoti iejūtīgu un sirsnīgu cilvēku, kurš mīlēja dabu un mežu. Darbā Linters bijis pedantisks un necietis, ka pie viņa uz Radiofonu nāk kāds no laukiem iebraucis radnieks.

Ir saglabājusies kāda PSRS izdota vēstures grāmata, kuru J. Linters vērīgi lasījis un uz grāmatas lapu malām rakstījis savas kritiskās piezīmes gan kā vēsturnieks, gan kā filozofs. Par šo tēmu būtu jāraksta atsevišķi.

J. Linters nomira 1963. gada 7. aprīlī. Apglabāts II Meža kapos. Pavadītāju skaits nav bijis liels. Mēnesi vēlāk nomira dzīvesbiedre Kēte. Ar gadiem J. Lintera vārds tika aizmirsts.

J. Lintera 100. dzimšanas diena pagāja tikpat kā nepamanīta, izņemot nelielu viņa drauga V. Murevska rakstu žurnālā "Zvaigžņotās Debesis". Tikai 1989. gadā, atzīmējot J. Lintera 110. dzimšanas dienu, Rīgas Politehniskā institūta Radiotehnikas un sakaru fakultātē notika pirmais piemiņas vakars. Tika nolasīti referāti par J. Lintera nopelniem un mūsdienu radiofoniju (J. Ločmelis un I. Jēkabsons) un nākošajā dienā nolikti ziedi uz J. Lintera kapa. Latvijas radioelektronikas un sakaru inženieru biedrība 1990. gadā nodibināja J. Lintera prēmiju. Par J. Lintera prēmijas laureātiem 1990. gadā kļuva astoņi ievērojamākie Latvijas elektrosakaru speciālisti. Vairāki no viņiem, piemēram, A. Liepiņš, V. Breikšs un A. Vessers bija strādājuši kopā ar J. Linteru. 1989. gadā viena no jaunajām Liepasciema ielām nosaukta J. Lintera

Jāņa Lintera izvadīšana pēdējā ceļā (1963.).

Piemīņas plāksnes atklāšana 1990. gada 10. novembrī pie mājas, kurā dzimis Jānis Linters. No kreisās: Raivis Jāņa dēls, Viesturs Jāņa dēls, Ārija Jāņa sieva, Jānis (J. Lintera brāļa Dāvja dēla Edgara dēls), Edgara sieva Austra, Ingmārs Jāņa dēls, Zita Anša meita, Ēriks Anša dēls, Dagmāra Anša sieva, Ansis (Edgara un Austras dēls).

vārdā. 1990. gadā pie "Muldu" mājām Liepas pagastā tika atklāta piemiņas plāksne. Mākslinieks J. Strupulis 1991. gadā izveidoja J. Lintera medaļu. Rīgas radiofona, tā darbinieku un arī J. Lintera darbs plaši apskatīts A. Krūklīša grāmatās "Tā tas bija toreiz..." un "Tēvu zemei grūti laiki". A. Krūklītim arī piešķirta J. Lintera prēmija. 1993. gada 7. aprīlī ar Radioelektronikas un sakaru inženieru biedrības palīdzību tika izgatavots un atklāts J. Lintera kapa piemiņeklis. Tajā iegravēti J. Lintera vārdi: "Priekš

Katru gadu 5. novembrī uz inž. J. Lintera kapa tiek nolikti ziedi.

manis lielākais brīnums dabā ir cilvēks, radio ir tikai viens no viņa darbiem!" Šie vārdi ir ierakstīti arī J. Lintera prēmijas laureātu diplomos. Šajā gadā tika nodibināts inženiera J. Lintera fonds. Katru gadu, atzīmējot Latvijas radiofona dibināšanas un Lintera dzimšanas dienu, Latvijas ievērojamākiem telekomunikāciju nozares speciālistiem tiek piešķirta J. Lintera prēmija un pasniegta J. Lintera piemiņas medaļa.

Jāzeps Ločmelis

Pirmais J. Lintera Diploms tiek pasniegts Aleksandram Liepiņam (1990.).

Aleksandrs Liepiņš, viens no vāciešu nopostītā Rīgas radiofona atjaunotājiem, pēti modernās pusvadītāju ierīces. Daudz darba ieguldījis Latvijas tālsakaru modernizācijā.

Inž. J. Lintera diploma pasniegšana 1991. gadā radiokonstruktoram VEF vecvecveterānam Voldemāram Slavam.

Mākslinieka Jāņa Strupuļa 1991. gadā izveidotā J. Lintera piemiņas medaļa.

LINTERA PRĒMIJAS LAUREĀTI

1990. gads:

A. Liepiņš, V. Breikšs, J. Grapmanis, J. Skorijs, T. Duboks, O. Ozoliņš, A. Molnārs, P. Vīdenieks, G. Ribačenko, G. Raņķis, K. Krūklītis (ASV).

1991. gads:

A. Vessers, A. Semēvičs, U. Briedis, V. Slava, J. Peščanskis, G. Bitmanis, J. Siksnā, K. Tomariņš.

1992. gads:

J. Birzvalks, T. Cibuļskis, R. Grabovskis, I. Jēkabsons, J. Kūla, J. Ločmelis, I. Pakule, U. Rutks, H. Zariņš.

1993. gads:

J. Šoškovs (Krievija), J. Binde, K. Bogens, F. Briedis, Ļ. Datelis, Ž. Grasmanis, J. Griķis, A. Jākobsons, G. Kalējs, I. Liepiņš, B. Laizāns, G. Lurie, E. Mālmeistars, J. Misēvičs, T. Rozītis, E. Spektors, O. Svirskis, J. Ulmanis, I. Ūlands, R. Vagnags.

1994. gads:

A. Andrāns, A. Busārovs, T. Galdiņš, V. Golovačs, K. Jansons, S. Jauja, A. Kalniņš, J. Kiķis, H. Krastiņa, P. Krasons, J. Krustiņš, I. Laurs, J. Lauva, J. Rimša, K. Staģis, R. Putnaērglis (ASV).

1995. gads:

J. Graudiņš, R. Balklāva, A. Ārnieks, M. Bēniņš, A. Kreilis, V. Rassa, T. Paarma (Somija), R. Hardelis, V. Grāvis, A. Sproģis, A. Kalējs, J. Kokle, E. Beķeris, M. Ozola, O. Šusts, J. Eizentāls, V. Grūbe, I. Jēkabsons (sodr.), R. Grabovskis (sodr.).

1995. gada J. Lintera sudraba medaļas laureāti (no kreisās) Romualds Grabovskis un Inārs Jēkabsons.

1996. gads:

I. Rudaka, M. Repša, R. Strods, J. Miķelis, I. Žuks, J. Kaldovskis, G. Dambergs, R. Žeibe, O. Cēbers, J. Mežaraups, U. Mazvērsītis, Z. Melders, R. Salmans, V. Māguris, J. Lepe-

1996. gada J. Lintera prēmijas laureāti. 1. rindā (no kreisās): J. Bokmanis, A. Jautrums, M. Repša, J. Miķelis, U. Mazvērsītis, I. Mežāraups, I. Rudaka, O. Cēbers, G. Danbergs; 2. rindā: R. Strods, S. Grundule, Z. Meldēris, J. Kaldovskis, R. Salmanis, R. Žeibe, V. Māgurs, J. Liepelis.

1997. gada J. Lintera prēmijas laureāti. 1. rindā (no kreisās): V. Šikovs, D. Blate, O. Stungrēvics, V. Licis, G. Āboltiņš-Āboliņš; 2. rindā (no kreisās): V. Skļarovs, A. Preiss, E. Šilderis, P. Šmidre, J. Krievs, J. Iļevļevs, K. Semjonovs.

1999. gada J. Lintera prēmijas laureāti. 1. rindā (no kreisās):
I. Sprīņģis, N. Šeršņovs, I. Bražis, R. Leja, J. Siliņš, J. Kevilla,
J. Ziemelis. 2. rindā: M. Balagins, O. Rikačovs, J. Noviks,
S. Rušaks, I. Ciesalnieks, A. Metums, G. Levics.

lis, J. Bokmans, S. Grundule, A. Jautrums, G. Raņķis (sudr.),
A. Zilaucis.

1997. gads:

D. Blate, A. Preiss, O. Stungrēvics, V. Šikovs, E. Šilderis,
G. Jākobsons, G. Āboltiņš, K. Semjonovs, J. Ijevļevs, V. Licis,
J. Krievs, P. Šmidre, V. Skļarovs.

1998. gads:

M. Balāgins, J. Kevilla, I. Sprīņģis, J. Noviks, G. Levics,
I. Ciesalnieks, S. Rusaks, I. Bražis, O. Rikačovs, N. Šeršņovs,
A. Dambergs, A. Metums, J. Siliņš, J. Ziemelis, R. Leja.

1999. gads.

V. Alksnis, I. Auza, V. Ālers, A. Brēdiķis, A. Červinskis,
L. Dombrovska, A. Forstmanis, S. Gļakins, L. Keršule,
G. Kļaviņa, A. Kokins, G. Lauks, A. Lācis, T. Mihailova,
T. Plotņikova, I. Polis, M. Pormale, A. Vilciņš, V. Vingris,
J. Zubovs, Dz. Žukovska.

BIBLIOGRĀFIJA

1. Pirmās pasta un telegrāfa nozares radiotelegrāfa stacijas Krievijā. S.Pēterburga, 1910. (krievu valodā).
2. J.Linters. Atmiņas par radio attīstību mūsu zemē. Pasta un telegrāfa Vēstnesis, 1935., Nr.6.
3. A.Akmentiņš. J.Linters. Latvijas radiostaciju attīstība līdz 1941. gadam. Par tehnikas vēsturi Latvijas PSR, III. LPSR ZA izdevniecība, 1962.
4. A.Akmentiņš. Inženieris Jānis Linters (1879. – 1963.). Par tehnikas vēsturi Latvijas PSR, VI. LPSR ZA izdevniecība, 1964.
5. J. Ločmelis. Latvijas radiofona pamatlicējs Jānis Linters. "Zvaigžņotā Debess", 1989./90., ziema.
6. Pirmās Pasta un telegrāfa nozaru radiotelegrāfa stacijas Krievijā, S.Pēterburga, 1910., 6. izlaidums.
7. Inženieris Jānis Linters. Pasta un telegrāfa Vēstnesis. Nr.28(7), 1938., 350. lpp.
8. A.Akmentiņš. Inženieris Jānis Linters (1879.–1963.). Par tehnikas vēsturi. VI. LPSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība. Rīga, 1964, 153.–165. lpp.
9. Jānis Linters. Latvijas PSR Mazā enciklopēdija. II sējums, "Zinātne", Rīga, 1968., 387. lpp.
10. V.Murevskis. Jānis Linters (1879.–1963.). Zvaigžņotā Debess. "Zinātne", Rīga, Nr.86, 1979./80., 78.lpp.
11. Jānis Linters. Latvijas Padomju enciklopēdija. 6. sējums, "Galvenā enciklopēdijas redakcija", Rīga, 1985., 199. lpp.
12. J.Ločmelis. Simt piecdesmit gadu ar telegrāfu. "Zinātne", Rīga, 1986., 70.–71. lpp.
13. N.Kurčina, J.Šoskovs. Radiotehnikas patrioti (krievu valodā). Laikraksts "Trudovaja Dobljestj", 1989., 1.,3. un 15. novembris.
14. O.Martinsons. Mūsu radiofona pamatlicējs. Laikraksts "Cīņa" 1989., 17. novembris.
15. J.Ločmelis. Radiotēva atcerei. Laikraksts "Jaunais Inženieris", 1989., 24. novembris.
16. J.Ločmelis. Latvijas radiofons un Jānis Linters. Laikraksts "Dzimtenes Balss", 1989., 30. novembris.
17. J.Ločmelis. Latvijas radiofona pamatlicējs Jānis Linters. "Zvaigžņotā Debess", 1989./90., ziema, Rīga, "Zinātne", 1989.
18. J.Ločmelis. Kā piedzima runātais Rīgas radio. Laikraksts "Rīgas Balss", 1990., 4. janvārī.
19. J.Ločmelis. Latvijas radiofonijas pamatlicējus atceroties. Laikraksts "Jaunais Inženieris", 1990., 11. maijs.
20. J.Ločmelis. Radio ir tikai viens no viņa darbiem. Laikraksts "Padomju Jaunatne", 1990., 7. septembris.
21. J.Ločmelis. Jāņa Lintera mantojums. Laikraksts "Tēvzemes Avīze", 1990., 6. decembris.

-
22. A.Liepa. Mūsu draugs radio... Laikraksts "Radiotehnikis", 1991., 29. oktobris.
 23. J.Ločmelis. Latvijas radioaparāti pasaules tirgū? Laikraksts "Latvijas Jaunatne", 1991., 1. novembris.
 24. J.Ločmelis. Latvijas radiotēvu godinot. Laikraksts "Neatkarīgā Čiņa", 1991., 5. novembris.
 25. J.Ločmelis. Jāni Linteru atceroties. Laikraksts "Jaunais Inženieris", 1991., 7. novembris.
 26. I.Zvirbule. Intervija ar J.Ločmeli. "Ne dienu bez radio". Laikraksts "Rīgas Balss", 1992., 30. oktobris.
 27. K.Krūklītis. "Tā tas toreiz bija". Grāmatu apgāds "Gauja" (ASV), 1987.
 28. K.Krūklītis. "Tēvu zemei grūti laiki". Grāmatu apgāds "Gauja" (ASV), 1989.
 29. N.Kuricina, N.Losičs, J.Šoškovs. Krievijas radioinženieru biedrība. S.Pēterburga, 1993. (krievu val.).
 30. 1995. gada Jāņa Lintera prēmijas ieguvēji. "Sakaru Pasaule", 1996., Nr.1.
 31. J.Ločmelis. Latvijas radiofona pamatlicējs Jānis Linters. "Sakaru Pasaule", 1996., Nr.1.
 32. Lintera medaļas un prēmijas. "Sakaru Pasaule", 1996., Nr.4.
 33. Astoto reizi tiek pasniegta Lintera prēmija. "Sakaru Pasaule", 1997., Nr.4.
 34. Vidzemes Lintera prēmijas laureāti. "Vidzemes telefons – simtgadnieks", Lattelekom, Rīga, 1997.
 35. Inženiera Jāņa Lintera prēmijas laureāti 1998. gadā. "Sakaru Pasaule", 1998., Nr.4.
 36. M.Pormale. Es pazinu inženieri Linteru. "Sakaru Pasaule", 1999., Nr.3.

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0302030560

**OBLIGĀTAIS
EKSEPLĀRS**

0.50

L 2002-4
L 150

 Lattelekom